

CULTURA
LIBERTĂȚII

Acest volum a apărut cu sprijinul
Institutului de Studii Populare

Cristian Pătrășconiu s-a născut pe 3 decembrie 1976 la Drobeta-Turnu Severin. Este licențiat în științe politice al Facultății de Filozofie de la Universitatea Vest din Timișoara și cursant al unui masterat de literatură comparată și intertextualitate la aceeași universitate. A fost cursant și bursier al Colegiului „A Treia Europă“ din Timișoara și, în două rânduri, bursier al Universității Jagelloniene din Cracovia. Are o experiență de peste zece ani în mass-media. A fost senior editor la ziarul *Cotidianul* și senior editor la Realitatea TV. A publicat un volum de versuri – *Spectralia* (1997). În prezent este director-adjunct al Institutului de Studii Populare (ISP).

Volumul *Repere intelectuale ale dreptei românești* este alcătuit din zece interviuri realizate de Cristian Pătrășconiu în perioada februarie–octombrie 2010.

REPERE ^{Cristian}
Pătrășconiu (ed.)
INTELECTUALE
ALE DREPTII
ROMÂNEȘTI

Prefață de Valeriu Stoica
Ilustrații de Devis Grebu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecția „Cultura libertății“ este coordonată de
Valeriu Stoica și Dragoș Paul Aligică

Redactor: Catalin Strat
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

© HUMANITAS, 2010

ISBN 978-973-50-2813-8
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Orice doctrină devine periculoasă
când se transformă în ideologie

ANDREI PLEȘU

De unde această nevoie de a vorbi despre doctrine, despre ideologii?

Dar este o nevoie autentică? În peisajul politic românesc se vorbește foarte puțin despre doctrine. Despre ideologii se vorbește uneori într-o variantă foarte simplificată, însă eu nu am sentimentul că, în ultimii 20 de ani, partidele politice din România au probleme de doctrină, că elaborează o doctrină și urmăresc împlinirea ei consecventă. Programul lor politic nu e, de obicei, un program doctrinar. E, mai curând, un program strict electoral, o strategie de campanie. Doctrina e mereu în fundal, aproape uitată. S-ar putea vorbi chiar de o criză de preocupare pentru doctrină în partidele noastre politice, și asta face ca peisajul să fie confuz.

Întrebam și în sensul în care distanța, în România se vede și mai clar asta, dintre vorbe și fapte, trecerea de la discurs la existență este foarte, foarte mare.

Da. Pentru că, dacă nu ești foarte articulat în planul ideii, discursul nu poate fi decât întâmplător.

Cum explicați prăpastia foarte mare între ceea ce există teoretic, să zicem, și ceea ce există, adesea toxic și periculos, practic în politica românească?

Cred, între altele, că noi nu mai avem gânditori politici, nu mai avem teoreticieni, oameni cu idei în materie de politică. Dacă luați discursurile parlamentare de dinainte de război, o să vedeți că existau pe vremea aceea în România membri ai Parlamentului care își puneau probleme de doctrină, care aveau un sistem articulat de idei și se exprimau în consecință; ceea ce astăzi nu mai e cazul. La ora asta, dacă îmi cereți să pun degetul pe un parlamentar coerent, cu sistemă, am mari dificultăți să îl identific.

E bună, e rea criza asta? E în spiritul timpului? E România în felul ăsta racordată la ce se întâmplă în Vest?

N-aș zice. Eu nu spun că în Vest toți politicienii sunt niște filozofi ai politicului. Nu spun că acolo nu există o componentă vie de pragmatism, care nu implică neapărat participarea tuturor la o construcție ideologică, dar figurile importante, figurile marcante ale partidelor, sunt în general oameni cu un fond de gândire propriu, integrat în structura doctrinară a partidelor lor. Ceea ce la noi, după părerea mea, nu se regăsește.

Cu alte cuvinte, consistența nu ar fi o condiție negativă pentru succes. Deși, în România, a fi consistent, coerent, consecvent în politică nu e neapărat...

Într-adevăr, nu suferim de prea multă consistență. Și asta a început imediat după '89. Ruptura de aproape 50 de ani între „interbelic“ și „postrevoluționar“ a făcut ca o minimă continuitate în materie de doctrine și de gândire politică să fie surpată. Vreme de 50 de ani nu s-a gândit politic în România. Partidul Comunist nu se distingea prin amploarea gândirii lui, era doar o ideologie care voia să aibă puterea și atâta tot, iar cei care se opuneau mai mult sau mai puțin tacit sistemului nu o făceau în numele unor doctrine politice. Noi nu am avut înainte de '89 oameni care înjurau comunismul de pe poziții comuniste sau de pe poziții liberale sau de pe poziții ecologiste. Toată lumea înjura la fel. Din păcate! Pentru că în celelalte țări ale „lagărului socialist“, dacă a fost posibilă o schimbare fără brutalitățile din România, asta s-a întâmplat tocmai pentru că la vârf, în aparat, au fost oameni care înțelegeau să orienteze lucrurile spre o reformă. Or faptul că la noi nu am avut așa ceva ne-a costat imens. Și ne-a costat și în constituirea postrevoluționară a partidelor politice, când oamenii s-au înscris într-o direcție sau alta fie din inerții autobiografice – dacă ai fost în închisoare ca țărănist și se dă drumul iar la partide, intri în partidul țărănist, dacă ai avut un unchi liberal, pe care l-ai iubit în copilărie, te faci liberal prin contaminare. Au funcționat criteriile de familie, de gust, de amintiri personale, nu au fost opțiuni propriu-zise, nu am avut timp să construim niște opțiuni. Și asta afectează și azi peisajul nostru politic.

„Democrație originală“. Înseamnă că Iliescu a avut dreptate.

A avut dreptate. I s-a mai întâmplat...

Cum pot deveni periculoase pentru un om, dar și pentru o societate, o doctrină, o ideologie?

Părerea mea în privința asta este că orice doctrină devine periculoasă când se transformă în ideologie. Am un soi de alergie la ideologii. Pentru că o ideologie e de obicei o formă de gândire birocratizată, redusă la minimum, cât să funcționeze strategic pentru a domina scena. În orice ideologie e un procent de demagogie, un procent de populism, un procent de schematism mental și, când se ajunge la așa ceva, lucrurile devin periculoase, pentru că ideologiile au un ecou facil, ajung până la ultimul cetățean. Tocmai pentru că procedează prin simplificare. Au un aer pragmatic și promit soluții radicale și definitive. Ideologiile sunt prin definiție utopice și revoluționare. Nu știu să existe ideologii care să nu aibă un subton de răzmeriță în ele și una dintre dimensiunile dreptei, dacă e să vorbim despre dreapta, este că, în principiu, dreapta e foarte rezervată când vine vorba de ideologii și de revoluții.

Care ar fi diferența specifică dintre ideologie și doctrină?

Doctrina se naște dintr-un efort de înțelegere a lumii, în vederea unei adaptări creatoare la lume, în vreme ce ideologia se naște dintr-o dorință de putere.

Doctrinarul nu vrea neapărat să schimbe lumea, pe când ideologul vrea să o schimbe și să propună tuturor o fericire entropică, obligatorie. Doctrinarul nu e utopic, e relativist și articulat până la detaliul fin, în vreme ce ideologul este în același timp aproximativ și împătimit al unui absolut fără articulații.

Vă întrebam despre pericolele ideologiilor și al doctrinelor și în sensul în care dumneavoastră investiți foarte multă rațiune în actul de a practica politica, atunci când ați fost politician activ, sau în actul de a judeca politica. De ce investiți atâta rațiune, de ce trebuie să investim atâta rațiune?

Să zicem ca aici intră în joc și o componentă de fire personală. Eu nu pot să acționez dacă nu știu exact ce vreau, dacă nu percep exact harta pe care urmează să mă mișc, dacă nu am o imagine clară a țintei și a strategiei mele. Sunt născut în zodia Fecioarei și Fecioarele așa sunt! Au nevoie de cristalinitate, de limpezime, nu se pot mișca pe un fond de haos. Asta este, să zicem, o chestie personală. Dar, în general, cred că e foarte bine ca în materie de politică să faci să primeze raționalitatea. Nu patimile, nu loialitățile oarbe, nu visceralitatea. Cu specificarea că rațiunea nu trebuie să se reducă la cântărirea oportunistă a posibilităților – fiindcă „rațional“ e și cel care analizează mai multe variante și decide în favoarea aceleia care i se pare mai convenabilă pentru propriile interese și angajamente. Nu asta propun, ci un tip de rațiune neutră, un instrument pur, o formă superioară de discernământ.

CUPRINS

<i>Prefață</i>	
<i>Dreapta, dincolo de mituri și idoli</i>	
Valeriu Stoica	5
<i>Orice doctrină devine periculoasă</i>	
<i>când se transformă în ideologie</i>	
Andrei Pleșu	17
<i>Liberalismul, aplicat ca atare, duce la o viață de riscuri</i>	
Al. George	51
<i>Cred în viziunile drepte moderate</i>	
Virgil Nemoianu	71
<i>Regula numărul unu e că nu există nimic</i>	
<i>care să nu merite să fie spus</i>	
Neagu Djuvara	99
<i>Dreapta trebuie să fie principala forță de salvare</i>	
<i>a civilizației</i>	
Vladimir Tismăneanu	139
<i>Postura de apolitic mi s-a părut întotdeauna neclară</i>	
Nicolae Manolescu	169
<i>O gândire politică de anvergură nu e de dreapta sau</i>	
<i>de stânga, ci e doar inteligentă, adevărată și dreaptă</i>	
Gabriel Liiceanu	189

<i>În realitate, politicianul român nu e un ideolog, ci un oportunist</i>	
Andrei Cornea	211
<i>Modernitatea clasică este de dreapta</i>	
Horia-Roman Patapievici	233
<i>Deocamdată, Occidentul este lumea cea mai bună</i>	
Lucian Boia	291